

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendivm Cæremoniarvm In celebratione Diuinorum Officiorum Observandarvm

Jacobs, Johannes

Antverpiæ, 1621

XVI. De officio Sacerdotis celebrantis Missam solemnem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40844

Subdiacono ac Assistente, flectuntur genua ad **Orationes postcommunione**, & ad **Orationem super populum**, ad quam etiam capita inclinantur. *Item genua flectitur ab omnibus praterquam à Celebrante ad solemnem benedictionem Episcopi versa facie ad ipsum.*

CAPVT XVI.

De officio Sacerdotis celebrantis Missam solemnem.

I. **S**acerdos Missam solemnem celebraturus, omnibus paramentis indutus vt in Missa priuata, facta reuerentia cruci, vel imagini illi quæ in sacristia erit, accedit ad altare, cooperto capite, demissis oculis, incessu graui, erecto corpore & iunctis manibus ante pectus, *præcedentibus ministris: vel si ob **asperersionem** aquæ benedictæ, benedictionem candelarum, cinerum vel Palmarum, aut Processionem ante Missam faciendam, loco pla-

Lib. 2.
c. 18.
Ex l. 1.
c. 9. &
Miss. in
ritu ce-
lebran.

Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
l. 2. c. 9.

*Car.
l. 1. c. 15
Ibidem
& in
fin. Mis.
Car. l. 2
c. 17. &
19. &
Miss. in
rubr.
gener.
tit. 19.

F

netæ

Ex Car.
l. 1. c. 15
& l. 2.
c. 30.
& 31.

neta inducus fit pluuiali siue manipulo, incedit medius inter Diaconum & Subdiaconum, præcedentibus tantum Cæremoniario & Acolythis.

Ex Car.
lib. 2. c.
30. &
31. &
Miss in
sine.

2. Cùm peruenerit ante altare deposito bireto ad manū Cæremoniarij vel alicuius Acolythis, altari seu imagini Crucifixi desuper positæ profundè inclinatur, *vel si ibi adsit sanctissimum Sacramentum, genuflectens debitam facit reuerentiam.* Deinde (Episcopo, si adsit, facta profunda reuerentia) si facienda sit **aspersio** aquæ benedictæ, tempore Paschali stans ante infimum gradum, alias super eo genuflectens, accipit de manu Diaconi aspersorium cum aqua benedicta, & intonando Antiphonam **Vidi aquam**, vel **Asperges me**, iuxta diuersitatem temporum, primò aspergit altare in medio à dextris & à sinistris, deinde seipsum: tum surgens, extra tempus Paschale, aspergit Diaconum &

Sub-

Subdiaconum : Mox comitatus à Cæremoniario & Acolytho portante vas aquæ benedictæ, vadit ad aspergendum Canonicos, beneficiatos, omnesque alios ex vtraque parte chori, prosequens interim submissa voce **Antiphonā** cum **Psalmo**, prout in fine Missalis: reuersus ante infimum gradum altaris, ibi medius inter Diaconum & Subdiaconum, repetita per chorum **Antiphona** cantat **Verfus & Orationem** prout in Missali, quibus finitis & Processione si facienda sit, deposito pluuiali capit manipulum & casulam seu planetam, & facta iterum altari reuerentia, incipit **Missam** vt infra. *Si Episcopus fuerit presens, statim atque altare asperserit, comitatus vt supra, accedit ad illum, eique aspersorium osculatum cum debita reuerentia & osculo manus porrigit, & ab eodem, postquam se asperserit, asperionem reuerenter excipit:*

Cap. 31

mox recepto aspersorio cum osculo manus & aspersorij, redit ad altare, & aspergit Diaconum & Subdiaconum, deinde Canonicos & alios, ut supra. Si alia supra dicta ante Missam facienda sunt, seruabit ea quæ circa illa præscribuntur in Missali ac Cæremoniali in die Purificationis, Cinerum & Palmarum, & infra ponuntur cap. 28.

3. Si verò nihil ex illis faciendum sit, statim atq; ante infimum gradum altaris peruenerit, ibi medius inter Diaconum & Subdiaconum, factis debitis reuerentiis incipit **Missam**, & prosequitur cum illis, ut in Ordine Missæ. *Præsentem autem Episcopo, stans ante altare à sinistris Episcopi, facit cum ipso **Confessionem**, respondens illi simul cum Diacono & Subdiacono, prout dicitur cap. sequenti num. 3.*

4. Post **Confessionem**, dicto **Oramus te Domine**, &c. nisi celebret Missam pro defunctis, accipiens cochlear de manu Diaconi imponit

ac benedicit thus vt supra cap. 3. num. 4. (*quod Episcopo presente fit ab eo*) deinde accepto thuribulo per manus eiusdem Diaconi cruci profundè inclinat, & thurificat illam, ac reliquias seu imagines & altare, prout ibidem num. præcedenti, nihil dicens: Mox reddito thuribulo in cornu Epistolæ, stans ibidem iunctis manibus ante pectus thurificatur ab eodem Diacono: postea conuersus ad librum incipit **introitum** submissa voce, sed tam intelligibili vt à ministris audiatur, signans se signo crucis prout in Missis priuatis. In Missis verò defunctorum, in quibus omittitur hæc thurificatio, dicto **Oramus te Domine**, &c. statim accedit ad cornu Epistolæ, & incipit **Introitum**, non signans se, sed manu sinistra super altare posita, dextra signum crucis faciens super librum, quasi aliquem benedicens.

5. Dicto eadem voce **Kyrie elei-**

Itē l. 2.
cap. 18.

Exc. 8.

*Miss in
rub. ge-
ner. tit.
17 n. 6.
Cer. l.
1. c. 12.*

son alternatim cum Ministris, potest sedere (*nisi sanctissimum Sacramentum in altari sit expositum*) à cornu Epistolæ iuxta altare medius inter illos, donec idem per chorum absolvatur: prout etiam sedere potest, postquam in medio altaris in tono competenti intonaverit Hymnum **Gloria in excelsis Deo**, & proseguendo submissa voce cum ministris absoluerit. Recedit autem ab altari cum Diacono & Subdiacono, & absoluto penè **Hymno**, seu dum cantatur vltimum **Kyrie eleison**, iterum accedit per gradus anteriores altaris, cum debitis reuerentijs ante infimum gradum, tenens cum eis manus iunctas ante pectus.

*Ex l. 2.
cap. 8*

*Ex l. 1.
cap. 19.*

6. Finito per chorum **Gloria**, vel si non sit dicendum finito **Kyrie eleison**, osculato altari in medio, dicit cantando, **Dominus vobiscum, Oremus & Orationem**

seu

feu **Orationes**. In quatuor temporibus, & aliàs quando dicendæ sunt **Prophetiæ**, statim finito **Kyrie eleison**, in cornu Epistolæ altaris cantat **Oremus** (Diacono & Subdiacono cantantibus: **Flectamus genua**, **Leuate**, ac genuflectentibus, ipse non genuflectit) & **Orationes**: sed **Prophetias** cum **Graduali**, **Versu**, cæterisue legit submissa voce, aliis illa cantantibus.

7. Finitis **Orationibus**, submissa voce legit **Epistolam** intereã dum Subdiaconus eam cantat, & item **Graduale**, **Tractum**, &c. usque ad **Munda cor meum**. Cantata **Epistola** vertens se parum ad cornu Epistolæ versus Subdiaconum, offert ei coram se genuflexo manum dextram exterius osculandam, sinistra super altari retenta, & facit super eundem signum crucis, nihil dicens; præterquam in Missis defunctorum, & nisi *Episcopus sit præsens*: Tum dicto in medio altaris **Munda cor meum**, &c. legit

eadem voce **Euangelium**, quod in fine non osculatur: deinde ministrante Diacono nauiculam, & Thuriferario thuribulum, imponit & benedicit thus, vt supra: Mox ad Diaconum resumpto libro de altari petentem benedictionem conuersus, dicit: **Domini** sit in corde tuo, &c. in fine cum dicit: **In nomine Patris & Filij & Spiritus Sancti, Amen**, faciens super eum signum crucis dextra manu, quam deinde illi deosculandam offert, sinistram infra pectus tenens; præterquam in Missis defunctorum, in quibus ad Euangelium non adhibetur incensum nec Diaconus benedicitur, & nisi Episcopus fuerit præsens, quo casu ab illo thus imponitur, & Diaconus benedicitur.

8. Post datam Diacono benedictionem, vel si ea non detur quando ille vadit ad cantandum **Euangelium**, retrahit se ad cornu Epistolæ, vbi stat iunctis manibus an-

te

*Miss. in
Ordine
Missæ.*

te pectus versus locum Euangelij;
interim dum canitur **Sequentia**
vel **Initium sancti Euangelij**, &c.
signat se iterum in fronte, ore &
pectore, & dum profertur nomen
ad quod est inclinandum inclinatur,
idque ad nomen **Iesu** versus alta-
re, & similiter versus altare ge-
nuflectit dum est genuflecten-
dum. Cantato **Euangelio** stans
adhuc eodem loco, librum sibi ob-
latum ambabus manibus tan-
gens, osculatur principium Euan-
gelij cantati, dicens: **Per Euange-
lica dicta**, &c. Deinde iunctis ma-
nibus vt prius thurificatur: Exce-
ptis Missis defunctorum, in quibus non
osculatur Euangelium nec thurificatur,
dicit tamen: **Per Euangelica dicta**; &
*nisi Episcopus sit presens, quo casu Cele-
brans neque osculatur librum, neque
etiam dicit: Per Euangelica dicta,
thurificatur tamen, nisi Episcopus indu-
tus sit pluuiali.*

*Miss. in
rubr.
gener.
tit. 17.*

*Ex Cer.
l. 2. c. 8.*

9. Si quandoque Sacerdos cantat

Missam sine Diacono & Subdiacono, **Epistolam** cantat in loco consueto aliquis Lector superpelliceo indutus, qui in fine non osculatur manum: **Euangelium** autem cantat ipse Celebrans ad cornu Euangelij, qui & in fine Missæ cantat **Ite Missa est**, vel **Benedicamus Domino**, aut **Requiescant in pace**, prout tempus vel Missa exigit. Si habendus est sermo infra Missam, habeatur finito **Euangelio**, & sermone seu concione expleta dicatur **Credo**, vel si illud non sit dicendum, **Dominus vobiscum**, vt sequitur.

*Itē Cer.
lib. 1.
c. 22.*

10. Postea stans in medio altaris versus crucem incipit in cantu (si dicendum sit) **Credo in vnum Deum**, & profequitur submissa voce cum ministris: eo que finito potest sedere, vt dictum est ad **Kyrie eleison**, & **Gloria in excelsis**. Et dum cantatur à choro **Verficulus**, **Et incarnatus est**, vsque ad **Crucifixus etiam**, exclusiue, si non sedet, iterum genuflectet: si se det,

*Miss. in
rub. ge-
ner. tit.
17. m. 3.*

caput

caput tantum profundè inclinat, præterquam in die Annuntiat. B. Mariæ, & in tribus Missis Natiuitatis Domini, in quibus licet sedeat, ad dictum **Verficulum** iterum genuflectit apud scam-

ExCer.
l. 2. c. 8.

11. Finito per chorum **Symbo- lo**, vel si non sit dicendum, eo omisso, osculato altari in medio, & ad populum versus cantat **Domini- nus vobiscum**, & iterum ad altare conuersus **Oremus**: & lecto submissa voce **Offertorio** accipit de manu Diaconi patenam cum hostia, qua oblata & dicto per Subdiaconum **Benedicite pater reuerende**, manu sinistra super altare posita, dextra facit signum crucis versus aquam in calice miscendam sibi ab illo ostensam, dicens: **Deus qui humanæ substantiæ**, &c. sed in Missis defunctorum, & *presente Episcopo*, dicit eam **Orationem** absque benedictione: qua dicta accipit à Diacono calicem ambabus

mani-

manibus, dextra scilicet nodum
 infra cuppam & sinistra pedem, &
 offert cum illo, dicens: **Offerimus**
tibi Domine, &c. Si accipiendum sit
 offertorium, id statim fiat lecto **Offer-**
torio, & Sacerdos celebrans ante me-
 dium altaris inter Diaconum & Sub-
 diaconum conuertat se ad offerentes,
 qui ordine accedant cum debitis reue-
 rentijs, incipiendo à dignioribus.
 12. Dicto **Veni Sanctificator,** &c.
 etiamsi celebret pro defunctis, ac-
 cepto cochleari de manu Diaconi
 imponit & benedicit incensum vt
 supra, dicens: **Per intercessionem**
B. Michaelis &c. vt in Ordine Mis-
 sæ; *Sed si Episcopus sit præsens, ille im-*
ponit ac benedicit: Deinde accepto
 thuribulo per manus eiusdem
 Diaconi, nullam tunc faciens cru-
 ci reuerentiam, thurificat oblata
 ter ducens thuribulum super ca-
 licem & hostiam simul in modum
 crucis, & ter circum calicem &
 hostiam, scilicet bis à dextra ad
 sinistram

ExPon-
tif. de
ordina-
tione
Presby-
teri, &
electi
in Epi-
scopum
ac seqq.
benedi.
& Car.
l. 2. c.
17. &
19.

Itē Car.
lib. 1.
cap. 23.

finiftram & femel à finiftra ad dextram, dispensans verba in qualibet thurificatione hoc modo: in prima, **Incensum istud**. In secunda, **à te benedictum**. In tertia, **ascendat ad te Domine**. In quarta, **& descendat super nos**. In quinta & sexta, **mifericordia tua**. Tum facta cruce profunda reuerentia, thurificat illam, reliquias seu imagines & altare vt supra, dicens interim: **Dirigatur Domine oratio mea**, &c. ita dispensans verba illa, vt eodem tempore cum thurificatione finiat. Cum reddit thuribulum Diacono, dicit: **Accendat in nobis**, &c. Et thurificatus lauat manus, id est, extremitates digitorum pollicis & indicis, dicens Psalmum, **Lauabo inter innocentes**, &c. aliaque facit & obseruat prout in Missis priuatis: sed cantanda canit in cantu competenti, neque discooperit aut cooperit calicem nisi in defe-

tu

ctu Diaconi & Subdiaconi, & finita **Oratione Dominica** accipit de manu Diaconi patenam ab eo purificatorio absterfam, inter indicem & medium digitos, pollice & indice non disiunctis.

*Ex Cær.
lib. 1.
cap. 24.*

13. Si datio pacis Missæ conveniat, osculato altari complectens Diaconum, *sed presente Episcopo, prius Presbyterū illius assistentem*, ac sinistram genam suam sinistrae eius appropinquans, dat illi pacem, dicens: **Pax tecum** Si danda sit communio post sumptionem sanguinis antequam se purificet, facta genuflexione ponit hostias consecratas super patenam, nisi à principio positæ fuerint in pyxide seu alio calice, & iterum genuflectit (Diacono interim in cornu Epistolæ versus Celebrantē aliquantulum inclinato iunctis manibus alta voce dicente **Confessionem**) postea retrahens se aliquantulum versus cornu Euāgelij, iunctis manibus vertit se ad communicandos, & dicit voce intelligibili, **Miscereatur vestri & Indulgētiam**, &c. manu dextra faciens. signum crucis super eos.

*Cær. 1.
2. c. 29.
& 30*

Postea

Posteà facta iterum Sacramento genu-
flexione, accipit manu sinistra pyxi-
dem seu patenam cum hostiis, dex-
tra verò vnam hostiam, quam inter
pollicem & indicem tenet aliquan-
tùm eleuatam super pyxidem seu pa-
tenam, & conuersus ad communican-
dos in medio altaris dicit: **Ecce agnus
Dei, ecce qui tollit peccata mundi.**
Deinde dicit: **Domine non sum di-
gnus vt intres,** &c. quibus verbis ter-
tiò dictis, primò communicat Diaco-
num & Subdiaconum (hos enim, nisi
sint Sacerdotes & velint celebrare,
maximè decet, saltem diebus Domi-
nicis & solemnibus communionem de
manu Sacerdotis cui ministrant perci-
pere) deinde alios per ordinem, inci-
piendo ab iis qui sunt ad partem Epi-
stolæ, Diacono aliquanto post eis
manu dextra ministrante purificatio-
nem, & sinistra mappulam ad os abster-
gendum: Celebrans verò porrigens
vnicuique Sacramentum facit cum eo
signum crucis super pyxidem seu pate-
nam, & simul dicit: **Corpus Domini
nostri Iesu Christi custodiat animam
tuam in vitam æternam, Amen.**

*Car. l. 2
c. 31. ex
Concil.
Triden.
sess. 23.
cap. 13.*

Et

Ex Mis
in cana
Domini
& feria
sexta
Para-
scues.
& Car.
l. i. c.
12. & l.
2. c. 27.

Et omnibus communicatis reuertitur ad altare nihil dicens, nec dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ, & si hostiæ positæ erant super corporale, extergit illud cum patena, & si qua in eo fuerint fragmenta, in calicem immittit, & dicto secretò, **Quod ore sumpsimus,** &c. se purificat & profectur more solito: sed si in altari remaneant aliqua hostiæ consecrate usque ad finem Missæ, genuflectet usque ad terram quandocumque recedit vel accedit ad medium altaris, vel transit ante Sacramentum: & quando se vertit ad populum, non vertet se in medio altaris, sed in cornu Euangely, nec unquam perficiet circulum, sed per eandem viam reuertetur, ne tergum vertat sanctissimo Sacramento: Eademque obseruabit quandocumque à principio Sacramentum in altari erit expositum, & tunc etiam thurificabitur & lauabit manus aliquantulum extra cornu Epistola ob reuerentiam Sacramenti.

14. Sumpta ablutione & absterfo

ore

ore purificatorio, vadit ad cornu
 Epistolæ, vbi lecta à se **Commu-
 nione**, & à choro decantata, re-
 uersus ad medium altaris, & eo
 osculato ad populum conuersus
 cantat **Dominus vobiscum**, & re-
 uersus ad librum, **Orationem** seu
Orationes post communionem, &
 in finali officio quadragesimæ **Oratio-
 nem super populum** (Diacono cantan-
 te, **Humiliate capita vestra Deo**) & in
 medio altaris versus populum
 cantato **Dominus vobiscum**, &
 responso per ministros **Et cum
 spiritu tuo**, dicit submissa voce
Ite Missa est (sic manens stans do-
 nec Diaconus idem cantauerit)
 vel **Benedicamus Domino**, vel
Requiescant in pace, pro qualita-
 te temporis & Missæ.

15. Postea dicto secretò **Placeat
 tibi**, &c. osculatoque altari, eadem
 voce & modo quo in Missis pri-
 uatis, benedicit populo, nisi Epi-
 scopus sit presens cui tunc conuenit dare

Et ex
 Car.
 l. 2. c. 8.

G

benedi-

Ex Car.
l. 1.
cap. 25.

Ex l. 2.
c. 23.
& 33.
Lib. 1.
cap. 25.

benedictionem (ad quam ipse profunde inclinatur versus Episcopum, ceteri verò genuflectunt) & statim post benedictionem Episcopi, petita ab eo licentia capitis inclinatione, publicat indulgentias ab eodem concessas, versus populum sub hac forma : **Reuerendissimus in Christo Pater & Dominus, Dominus N. Dei & Apostolicæ sedis gratia Episcopus N. dat, & concedit omnibus hic præsentibus quadraginta dies de vera indulgentia in forma Ecclesiæ consueta. Rogate Deum pro felici statu Sanctissimi Domini nostri, D. N. Papæ N. Dominationis suæ Reuerendissimæ, & sanctæ matris Ecclesiæ. Nisi subsequeretur Processio, quia tunc post illam publicaret, vel Episcopo illam celebrante Presbyter assistens : aut habitus esset sermo infra Missam, qui a tunc statim finita per Diaconum Confessione publicaretur per Sermocinantem ante benedictionem Episcopi, & non amplius in fine**

Missæ.

Missa. Dicto in cornu Euangelij more solito Euangelio secundum Ioannem, vel alio quod conuenit, facta ante infimum gradum cum ministris altari, & Episcopo, si adsit, debita reuerentia, præcedentibus illis, cooperto capite redit ad sacristiam, pro gratiarum actione dicens Antiphonam **Triumphe-
patorum,** & Canticum **Benedicite,** &c.

C A P V T XVII.

**De officio Diaconi ministrantis
Sacerdoti in Missa solemni.**

I. **D**iaconus Euangelium cātaturus, tempestiuè induit se in sacristia aliquo ex inferioribus ministris adiuuante, primò Amictu, Alba, Cingulo & Manipulo, prout Sacerdos: deinde accipiens Stolum, eam in medio vbi crux est deosculatam, imponit super humerum sinistrum

*Ex Mis.
in ritu
celebr.
& Car.
l. 1. c. 9.
& l. 2.
cap. 8.
& 9.*